

אגדת הַהַיּוֹם

הרחבות וכיווני מחשבה על אגדות התלמוד סביב הדף היומי >> ו-יב ניסן >> בבא בתרא ע-עו

אגדות יורדי הים (רבה בר בר חנה)

הרקע בגמרא

המשנה עוסקת בדיני מכירת ספינה. בעקבות זאת מביאה הגמרא סדרה של סיפורים מפי יורדי ים.

תרגום וביאור

אמר רבה: סיפרו לי יורדי הים: הגל המטביע את הספינה נראה כזוהר של אש לבנה בראשו, ומכים אותו באלה שחוקק עליה: "אהיה אשר אהיה, יהיה ה' צבאות, אמן אמן סלה" - והוא נרגע.

אמר רבה (יש גורסים: רבה בר בר חנה, כמו באגדות שלאחר מכן): סיפרו לי יורדי הים: בין גל לגל יש מרחק שלוש מאות פרסה, וגובה כל גל שלוש מאות פרסה. פעם אחת היינו בדרך, וגל הרים אותנו עד שראינו את בית מרבצתו של כוכב קטן, וגודלו היה כשטח שאפשר לזרוע בו ארבעים סאה זרע חרדל, ואילו היה מגביה אותנו יותר היינו נשרפים מהבל הכוכב.

וכל גל אמר בקול רם לחברו: חברי, האם השארת משהו בעולם שלא שטפת, שאבוא אני ואחריבו? השיב לו: צא וראה גבורתו של אדונך, שאפילו חול כשיעור של מלוא חוט איני יכול לעבור (כפי שנאמר בירמיהו שה' שם את החול כגבול לים, ואיננו יכול לעבור אותו).

שאלות הכוונה ללימוד עצמי

מדוע, באגדות אלו ובאגדות שאחריהן, דווקא יורדי ים רואים מחזות ייחודיים?
מה מבטאים הגלים? מדוע הם רוצים לשטוף את העולם?
כיצד מתמודדים מולם?

האגדה: בבא בתרא עג

אָמַר רַבָּה: אֲשַׁתְּעוּ לִי נַחֲוֵתֵי יָמָא:
הָאִי גָלָא דְמַטְבֵּעַ לְסַפִּינְתָא
מִתְחַזֵּי כִּי צוֹצֵי תָא דְנוֹרָא חוֹרְתֵי
בְּרִישָׁא,
וּמְחִינֵן לָהּ בְּאַלְוֹתָא דְחָקִיק עֲלָהּ:
"אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, יְיָ ה' צְבָאֹת־
וְתָ, אָמֵן אָמֵן סָלָה" וְנִיחָ.

אָמַר רַבָּה: (בר בר חנה) אֲשַׁתְּעוּ לִי
נַחֲוֵתֵי יָמָא:
בֵּין גָּלָא לְגָלָא תִּלְתַּת מָאָה פְּרָסֵי,
וְרוּמָא דְגָלָא תִּלְתַּת מָאָה פְּרָסֵי.
זֵי מְנָא חָדָא הָוָה אֲזִלֵּן בְּאוֹרְחָא,
וְדִלֵּינָן גָּלָא עַד דְּחִזִּינָא בֵּי מְרַבְעָתָא
דְּכּוֹכְבָא זוּטָא, דְּהוּיָא כְּמַבְזָר אַרְבְּעִין
גְּרִיזֵי בֵּי זָרָא דְחַרְדְּלָא, וְאִי דְלִינָן
טְפִי, הָוָה מְקַלֵּינָן מֵהֶבְלָא.

וְרַמֵּיָא לָהּ גָּלָא קָלָא לְחִבְרָתָהּ:
חִבְרָתִי, מִי שְׂבַקְתָּ מִיָּדִי בְּעֵלְמָא דְלָא
שְׂטַפְתִּיהָ, דְּנִיתִי אָנָא וְנֶאֱבָדִיהָ?
אָמַר לָהּ: פּוּק חַזֵּי גְבוּרְתִּיהָ דְמַרְיָךְ,
כְּמֵלָא חוּטָא דְחָלָא לִית דְעֵבֵר,
שְׁנַאֲמַר: (ירמיה ה) "הָאוֹתִי לֹא
תִירָאוּ, נָאִם ה'. אִם מִפְּנֵי לֹא תַחֲלוּ,
אֲשֶׁר שְׁמַתִּי חוּל גְבוּל לַיָּם, חָק עוֹלָם
וְלֹא יַעֲבֹרְנָהוּ".

הגרסה המנוקדת - מתוך אתר "דעת".

אגודת הים

גיליון 70 | בוא בתרא ע-עו
אגדות יורדי הים (רבה בר בר חנה)

להתגבר על הגלים העמיקה בסוסי

הים הוא בית יוצר לסיפורים. בתרבויות של עמים אחרים, סיפורים רבים מגיעים מהספנים, מהמלחים, מהנוסעים לארצות אחרות. כנראה לא במקרה, גם באגדות חז"ל, הסיפורים המפליאים ביותר מובאים אגב עיסוק בספינות, והראשונים מביניהם מסופרים מפי יורדי ים. האם העתיקו חז"ל את ז'אנר אגדות הים? לגיטימי לומר זאת, כיוון שככל הנראה חז"ל השתמשו במקורות חיצוניים על גבי לחדד את המסרים שלהם (לפעמים דווקא הדמיון לסיפורים חיצוניים נועד להבהיר את ההבדל, ולעמת בין היהדות ובין גישות אחרות); מכל מקום, יש להבין מה העיקרון הרוחני שעומד מאחורי זה. את האגדות עצמן לא נבאר כאן, אך ננסה לגעת ברוח הכללית הנושבת בהן. מה יש בים שגורם לסיפורים להיווצר סביבו? נעיר תחילה שאגדות רבה בר בר חנה מתחילות כמעט מיד אחרי המשנה, ללא דיונים הלכתיים. הדבר היחיד שהגמרא עושה לפני הבאתן הוא בירור לשוני: המשנה משתמשת במילים כמו "עוגן" ו"תורן", והגמרא זקוקה לפסוקים בתנ"ך – מתוך פרקים המדברים על הים ועל מדינות זרות – כדי להבין במה מדובר. מילים מעולם הספנות אינן חלק משפת היום יום, הן שייכות לעולם שמחוץ לשגרה. מחוץ לציוויליזציה, מחוץ לתרבות האנושית הנורמלית.

האדם לבדו אינו יכול לעמוד מול הכוחות שאינם מן היישוב, אלא אם הוא אווז בשמו של בורא הים והיבשה.

הים הוא העולם הבלתי מושג, מרחב ענק שאינו מקומו הטבעי של האדם, והאדם מנסה בכוח להשתמש בו. בים מתמודד האדם מול כוחות קמאיים

חזקים, פראיים, שבניגוד ליבשה הנענית לאדם ומצמיחה לו תבואה – הם אינם מקבלים את מרותו. זהו הקרב בין הגורם האנושי ובין מה שלכאורה חזק ממנו.

האגדות אכן מתארות את גלי הים בתור כוחות חזקים מהאדם. בנוסף, הן מבהירות שמקור עוצמתם של גלי הים אינו שונה מהמקור של שאר העולם; כך אפשר להבין, למשל, מתיאור האש הלבנה שבראש הגל הגבוה, יסוד רוחני בפסגת הכוח הסוער (כפי שפירש הבן יהודע). איך מתמודדים מול הגלים? אולי אפשר לראות את האגדה הראשונה, הקצרה והתמציתית, בתור אבטיפוס לאגדות שאחריה: את הגל משקיטים בעזרת שם ה'. האדם לבדו אינו יכול לעמוד מול הכוחות שאינם מן היישוב, אלא אם הוא אווז בשמו של בורא הים והיבשה.

פרשני האגדה מסבירים שאין הכוונה רק לים, אלא על כל הכוחות המתנשאים בעולם הזה, מיצר הרע ועד הרשעים ואויבי ישראל: הם נבראו עם עוצמות אדירות, אבל האדם המאמין והדבק באלוקיו יכול להתגבר עליהם. אדירים משברי ים, אבל אדיר במרום ה'.

נוסיף נקודה אחת שעולה מתוך האגדה השנייה. באגדה זו מתואר כיצד גל גבוה במיוחד מרים את יורדי הים לגובה שלוש מאות פרסה, עד שהם כמעט מגיעים לכוכבים. בקריאה פשוטה נדמה שהאגדה מבהירה את עוצמתו ההרסנית של הים, כפי שמתבטא במילים ששמים חז"ל בפיותיהם של הגלים – "האם השארת משהו בעולם שלא שטפת אותו, שאבוא אני ואחריבנו?" אבל אפשר גם לציין את העובדה שיורדי הים מצליחים להגיע למקום גבוה ביותר, לפסגת העולם, רק בזכות הגלים. **הכוחות החזקים בעולם יכולים חלילה לבלוע את האדם, אך אם הוא מצליח לרכב עליהם – הוא מתנשא עליהם לגבהים אדירים, שרק הם מסוגלים לקחת אותו אליהם.**

לעיון נוסף

עוד מאגדות השבוע:

אמר רבה, אמר רבי יוחנן: עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק, שנאמר: וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה. מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו.

עשן בחופה למה? אמר רבי חנינא: שכל מי שעניו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה, מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא.

ואש בחופה למה? אמר רבי חנינא: מלמד שכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חברו. אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה. (ע"ה א)

מפרשנות האגדה:

הרב יהושע ויצמן מבאר את אגדות רבה בר בר חנה. בין השאר הוא אומר על הגלים כי המים שייכים תמיד למידת החסד, ואם הם סוערים – זו תוצאה של חסד מופרז שאינו יודע גבולות, ולכן יכול להביא חורבן. כל כוח צריך לדעת את גבולו.

את האגדות ניתן לקרוא באתר ספריית סוסי